

CHUYÊN ĐỀ
HỌC TẬP VÀ LÀM THEO
TU TƯỞNG, ĐẠO ĐỨC, PHONG CÁCH HỒ CHÍ MINH
GẮN VỚI TU DƯỠNG ĐẠO ĐỨC SUỐT ĐỜI

(Tài liệu dành cho đoàn viên, thanh niên năm 2020, ban hành kèm theo Công văn số 4444 -CV/TWĐTN-BTG, ngày 17 tháng 3 năm 2020 của Ban Bí thư Trung ương Đoàn)

Phần thứ nhất
TU TƯỞNG VÀ TÂM GƯƠNG MẪU MỤC CỦA HỒ CHÍ MINH
VỀ TU DƯỠNG ĐẠO ĐỨC SUỐT ĐỜI

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đi xa, song cuộc đời, sự nghiệp của Người là một mẫu mực của đạo đức cách mạng, luôn thống nhất giữa lời nói và việc làm, đặc biệt là tự tu dưỡng, rèn luyện đạo đức suốt đời. Người luôn khẳng định đạo đức là gốc, là nền tảng của người cách mạng và rèn luyện đạo đức cách mạng là nhu cầu tự thân; đồng thời là yêu cầu tất yếu đối với mỗi người. Người không chỉ nêu ra, yêu cầu mỗi người phải rèn luyện đạo đức cách mạng, mà suốt cuộc đời Chủ tịch Hồ Chí Minh là tấm gương đạo đức mà “*giàu sang không thể quyến rũ, nghèo khó không thể chuyển lay, uy vũ không thể khuất phục*”.

1. Những quan điểm cơ bản nhất của Hồ Chí Minh về đạo đức

Chủ tịch Hồ Chí Minh có quan niệm mới, tiên bộ về đạo đức của con người mới. Đó là: *Thứ nhất, đạo đức là gốc, là nền tảng của con người. Người coi, đạo đức của con người như trời có bốn mùa, đất có bốn phương, con người có bốn đức “cần, kiệm, liêm, chính”¹; Thứ hai, đạo đức cách mạng là tuyệt đối trung thành với Đảng, với nhân dân: “Vô luận chung trong hoàn cảnh nào, người đảng viên cũng phải đặt lợi ích của Đảng lên trên hết”; Thứ ba, gần gũi với quần chúng nhân dân: “đạo đức cách mạng là hòa mình với quần chúng, hiểu quần chúng, lắng nghe ý kiến của quần chúng. Do lời nói và việc làm, đảng viên, đoàn viên và cán bộ làm cho dân tin, dân phục, dân yêu...”²; Thứ tư, không ngừng học tập lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin: “Học tập chủ nghĩa Mác - Lênin là học cái tinh thần xử trí mọi việc, đối với mọi người và đối với bản thân; là học tập những chân lý phổ biến của chủ nghĩa Mác - Lênin để áp dụng một cách sáng tạo vào hoàn cảnh thực tế của nước ta. Học để mà làm. Lý luận đi đôi với thực tiễn”³. Như vậy, đạo đức cách mạng chính là nội hàm bao trùm, xuyên suốt để mỗi cán bộ, đảng viên, đoàn viên, thanh niên tu dưỡng và rèn luyện.*

¹ Hồ Chí Minh. Tuyên tập, Tập 2. Nxb Chính trị quốc gia, năm 2002, tr. 317

² Hồ Chí Minh. Tuyên tập, Tập 3. Tác phẩm “Đạo đức cách mạng”. Nxb Chính trị quốc gia, năm 2002, tr. 215

³ Sách đã dẫn, tr. 217

2. Nội dung cơ bản tư tưởng Hồ Chí Minh về tu dưỡng đạo đức suốt đời

Suốt đời tu dưỡng rèn luyện đạo đức để thấm nhuần và thực hành đạo đức cách mạng, đây vừa là nguyên tắc, vừa là phương pháp trong xây dựng đạo đức mới. Theo Hồ Chí Minh, tu dưỡng đạo đức như một cuộc cách mạng trường kỳ, gian khổ. Mỗi người phải kiên trì rèn luyện, tu dưỡng suốt đời. Việc tu dưỡng đạo đức của mỗi người phải được thực hiện qua hoạt động thực tiễn, thực hiện nhiệm vụ, công việc được giao.

Một là, việc tu dưỡng đạo đức phải được tiến hành thường xuyên, liên tục, lâu dài, suốt cả cuộc đời.

Hồ Chí Minh đã nhiều lần chỉ rõ: mỗi người phải thường xuyên, chăm lo tu dưỡng đạo đức như việc rửa mặt hàng ngày, đó cũng là công việc phải làm kiên trì, bền bỉ suốt cả cuộc đời, không người nào có thể chủ quan tự mãn. Hồ Chí Minh khẳng định: “Đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hằng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong”⁴. Do không chú ý điều này, nên có những người trong lúc tranh đấu thì hăng hái, trung thành, không sợ nguy hiểm, không sợ cực khổ, không sợ quân địch, nghĩa là có công với cách mạng. Song, đến khi có ít quyền hạn trong tay thì đâm ra kiêu ngạo, xa xỉ, phạm vào tham ô, lãng phí, quan liêu, không tự giác mà biến thành người có tội với cách mạng. Từ đó, Người đi đến kết luận khái quát: “*Một dân tộc, một đảng và mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại, có sức hấp dẫn lớn, không nhất định hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu xa vào chủ nghĩa cá nhân. Cho nên trong khi ta kiên trì và đẩy mạnh cuộc chiến đấu chống Mỹ, cứu nước, làm cho văn minh chiến thắng bạo tàn thì đồng thời phải loại trừ những cái xấu xa do chế độ cũ để lại trong xã hội và trong mỗi con người*”⁵.

Trong giáo dục đạo đức cho cán bộ, Hồ Chí Minh đã nhiều lần nhấn mạnh tu dưỡng đạo đức là một quá trình đấu tranh quyết liệt, lâu dài trong nội tâm của mỗi con người. Vì thế, việc rèn luyện đạo đức đòi hỏi mỗi cán bộ phải có dũng khí đấu tranh với chính mình và phải kiên trì bền bỉ, nỗ lực tu dưỡng suốt đời. Hồ Chí Minh chỉ dẫn một cách sâu sắc về cuộc đấu tranh phức tạp, lâu dài này. Trong bài nói tại Lớp chính Đảng Trung ương khóa 2 (tháng 3/1953), Người ví trong bản thân mỗi con người đều có “*hai phe: một phe thiện và một phe ác. Hai phe cùng đấu tranh với nhau. Nếu đấu tranh để phe thiện thắng thì phe ác phải bại. Nếu không đấu tranh mà để cho phe thiện bại, thì là hỏng*”⁶.

Hai là, việc tu dưỡng phải trên tinh thần tự giác, tự nguyện, dựa vào lương tâm của mỗi người.

Một nền đạo đức mới chỉ có thể được xây dựng trên cơ sở tự giác tu dưỡng đạo đức của mỗi người. Hồ Chí Minh cho rằng đã là người thì ai cũng có chỗ hay, chỗ dở, chỗ xấu, chỗ tốt, ai cũng có cái thiện, cái ác ở trong mình. Điều

⁴Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 11, tr.612

⁵Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, tập 15, tr.672

⁶Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, *Sđd*, tập 8, tr.98

quan trọng là dám nhìn thẳng vào con người mình, không tự lừa dối, huyễn hoặc; thấy được cái hay, cái tốt, cái thiện để phát huy, thấy được cái dở, cái xấu, cái ác để khắc phục. Hồ Chí Minh luôn quan tâm, phải làm thế nào để mọi người tự nhận thấy việc tu dưỡng đạo đức cách mạng là một việc phải kiên trì, thường xuyên, liên tục. Người nhắc lại luận điểm của Khổng Tử là “*chính tâm, tu thân*” để “*tề gia, trị quốc, bình thiên hạ*”, và chỉ rõ: “*Chính tâm, tu thân tức là cải tạo. Cải tạo cũng phải trường kỳ gian khổ, vì đó là một cuộc cách mạng trong bản thân của mỗi con người. Bồi dưỡng tư tưởng mới để đánh thắng tư tưởng cũ, đoạn tuyệt với con người cũ để trở thành con người mới không phải là việc dễ dàng... Dù khó khăn gian khổ, nhưng muốn cải tạo thì nhất định thành công*”⁷. Nếu người cán bộ cách mạng không làm được như vậy, thì ở thời kỳ này giữ được đạo đức trong sáng, nhưng đến thời kỳ khác lại có thể thoái hóa, biến chất, hư hỏng.

Trong giáo dục đạo đức cho cán bộ, Hồ Chí Minh đã nhiều lần nhấn mạnh tu dưỡng đạo đức là một quá trình đấu tranh quyết liệt, lâu dài trong nội tâm của mỗi con người. Đạo đức cách mạng là nhằm giải phóng con người và đó là đạo đức của những con người được giải phóng. Vì vậy, sự tu dưỡng phải xuất phát từ lương tâm của mỗi người, hướng tới mục tiêu phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Không vượt qua được chính mình, không chiến thắng được giặc trong lòng thì không thể có đạo đức cách mạng. Hồ Chí Minh viết: “*Tư tưởng cộng sản với tư tưởng cá nhân ví như lúa với cỏ dại. Lúa phải chăm bón rất khó nhọc thì mới tốt được. Còn cỏ dại không cần chăm bón cũng mọc lu bù. Tư tưởng cộng sản phải rèn luyện gian khổ mới có được. Còn tư tưởng cá nhân thì cũng như cỏ dại, sinh sôi, nảy nở rất dễ*”⁸.

Ba là, tu dưỡng đạo đức phải được thực hiện thông qua các hoạt động thực tiễn của mỗi người.

Theo Hồ Chí Minh, đối với mỗi người, việc tu dưỡng đạo đức phải được thực hiện trong mọi hoạt động thực tiễn, trong đời tư cũng như đời công - sinh hoạt, học tập, lao động, chiến đấu; trong mọi mối quan hệ từ hẹp đến rộng, từ nhỏ đến lớn - gia đình, nhà trường, xã hội; từ quan hệ bạn bè, đồng chí, anh em đến quan hệ tập thể, với cấp trên cấp dưới, với Đảng, với nước, với dân và cả trong các mối quan hệ quốc tế.

Trong cuộc sống, mỗi người có nhiều cương vị, nhiều vai trò khác nhau đòi hỏi phải điều chỉnh hành vi của mình, và phẩm chất đạo đức của mỗi người được thể hiện rất cụ thể, phong phú và đa dạng. Thông qua hoạt động thực tiễn, thông qua quá trình tu dưỡng rèn luyện công phu mới có được phẩm chất đạo đức tốt đẹp và phẩm chất ấy ngày càng được bồi đắp, nâng cao, hoàn thiện. Bài học đó đã được Hồ Chí Minh đúc kết ở 4 câu thơ:

“Gạo đem vào giã bao đau đớn,
Gạo giã xong rồi trắng tựa bông;

⁷Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 8, tr.300-301

⁸Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 12, tr.222

Sống ở trên đời người cũng vậy,
Gian lao rèn luyện mới thành công.”⁹

3. Hồ Chí Minh tấm gương tu dưỡng đạo đức suốt đời

Hồ Chí Minh là tấm gương mẫu mực về sự tự tu dưỡng, rèn luyện đạo đức bền bỉ, kiên trì. Điều đó được người chứng minh bằng chính cuộc đời hoạt động cách mạng của Người. Với ý chí, nghị lực luôn tự tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, Hồ Chí Minh trở thành tấm gương của “*Kiên trì và nhẫn nại. Không chịu lùi một phân. Vật chất tuy đau khổ. Không nao núng tinh thần*”¹⁰.

Ra đời trong hoàn cảnh nghèo khó của quê hương Nghệ An, Người không bao giờ nghĩ riêng cho mình một cuộc đời sung sướng. Người thấu hiểu nỗi nhọc mắt nước, mất tự do và nghèo khó của đồng bào, càng nung nấu quyết tâm giải phóng cho đất nước. Những ngày xa Tổ quốc cũng là những ngày nay đây mai đó, trải qua nhiều nghề vất vả từ anh phụ bếp, đốt lò đến người thợ rửa ảnh, nhà báo... Nhưng nghèo khổ không chuyển lay được lòng Người. Bị kết án tử hình và trải qua ba mươi nhà tù nhưng không uy vũ nào khuất phục được Người; Thân thể ở trong lao, nhưng tinh thần Người vẫn ở ngoài lao, hướng về Tổ quốc và tinh thần sắt đá vào thắng lợi của cách mạng. Đói rách, bệnh tật, Người vẫn tràn đầy tinh thần lạc quan và niềm ngủ với “*sao vàng năm cánh mộng hồn quanh*”¹¹.

Cuộc đời của Người, từ khi còn bôn ba ở nước ngoài, đến khi làm Chủ tịch nước vẫn giữ một cuộc đời thanh đạm, giản dị, trong sạch. Hành lý vị Chủ tịch nước sang dự hội nghị đàm phán với Chính phủ Pháp năm 1946 chỉ xếp gọn trong chiếc vali nhỏ với hai bộ quần áo. Tài sản riêng của Người để lại cho chúng ta hiện nay cũng chỉ có hai bộ kaki, đôi dép cao su, cái quạt giấy đã cũ, chiếc đồng hồ mặt đá đã mờ...

Chủ tịch Hồ Chí Minh là bài học mẫu mực, sáng ngời trong việc nâng cao đạo đức cách mạng “*Cần - Kiệm - Liêm - Chính - Chí công vô tư*”, ý thức tổ chức kỷ luật, ý thức trách nhiệm, phục vụ nhân dân, đấu tranh, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, chủ nghĩa cá nhân, tham nhũng, lãng phí. Là người đứng đầu Đảng và Nhà nước nhưng Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn coi quyền lực thuộc về nhân dân và do nhân dân ủy thác. Còn mình thì như một người lính vâng mệnh lệnh quốc dân ra trước mặt trận, “*bao giờ đồng bào cho tôi lui, thì tôi rất vui lòng lui*”.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã suốt đời không ngừng tự tu dưỡng, tự rèn luyện mình để trở thành “*tấm gương sáng ngời về con người mới*”, thành hình ảnh mẫu mực về “*người lãnh đạo và người đầy tớ thật trung thành của nhân dân*” chẳng những có sức lôi cuốn, cảm hóa mãnh liệt đối với toàn thể dân tộc, mà còn ảnh hưởng sâu rộng trên toàn thế giới.

⁹Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 3, tr.382

¹⁰Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 3, tr.417

¹¹Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 3, tr.378

Phần thứ hai
THANH NIÊN VIỆT NAM HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TƯ TƯỞNG,
ĐẠO ĐỨC, PHONG CÁCH HỒ CHÍ MINH GẮN VỚI TU DƯỠNG
ĐẠO ĐỨC SUỐT ĐỜI

Với quan điểm đạo đức là gốc của người cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi trọng việc giáo dục, rèn luyện đạo đức cách mạng cho đoàn viên, thanh niên. Người thường xuyên động viên tuổi trẻ tu dưỡng đạo đức, không ngừng học tập vươn lên để xứng đáng là người chủ tương lai của nước nhà. Trong lần nói chuyện với thanh niên tại Đại hội sinh viên Việt Nam lần thứ II ngày 7/5/1958, Người nhấn mạnh: *“Thanh niên bây giờ là một thế hệ vẻ vang, vì vậy cho nên phải tự giác tự nguyện mà tự động cải tạo tư tưởng của mình để xứng đáng với nhiệm vụ của mình. Tức là thanh niên phải có đức, có tài”*¹². Trong Di chúc thiêng liêng của mình, ngay sau phần nói về Đảng, Người đã căn dặn: *“Đoàn viên và thanh niên ta nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ thành những người kế thừa xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên”*.

Với tầm nhìn của một lãnh tụ thiên tài, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ những điểm mạnh, điểm yếu của thanh niên và vai trò đặc biệt quan trọng của thanh niên đối với tương lai, vận mệnh của dân tộc. Thanh niên chính là lực lượng đông đảo, năng động, sáng tạo, giàu nghị lực, khát vọng và ý chí vươn lên. Tuy nhiên, do tuổi đời còn trẻ, kinh nghiệm sống chưa có nhiều, nên thường hay vấp ngã, sai lầm, Đảng, Nhà nước và hệ thống chính trị phải thường xuyên chăm lo, bồi dưỡng, giáo dục đạo đức cách mạng, phẩm chất và năng lực cho thanh niên. Đối với thanh niên, việc học tập, tu dưỡng đạo đức suốt đời phải trở thành việc làm thường xuyên, tự thân, tự giác. Để nâng cao chất lượng, hiệu quả việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức trong giai đoạn hiện nay, thanh niên cần tập trung thực hiện tốt một số vấn đề chủ yếu sau đây:

1. Thanh niên cần xác định rõ những nội dung tu dưỡng, rèn luyện đạo đức trong tình hình hiện nay

Trong mỗi giai đoạn cách mạng, nội hàm đạo đức để thanh niên Việt Nam tu dưỡng và rèn luyện đều có những yêu cầu cụ thể khác nhau. Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, nội hàm đạo đức căn bản của thanh niên trong xã hội mới - xã hội chủ nghĩa chính là đạo đức cách mạng. Người chỉ rõ: *“Làm cách mạng để cải tạo xã hội cũ thành xã hội mới là một sự nghiệp rất vẻ vang, nhưng nó cũng là một nhiệm vụ rất nặng nề, một cuộc đấu tranh rất phức tạp, lâu dài, gian khổ. Sức có mạnh mới gánh được nặng và đi được xa. Người cách mạng phải có đạo đức cách mạng làm nền tảng, mới hoàn thành được nhiệm vụ cách mạng vẻ vang”*. Người nhấn mạnh: *“Nói chung thanh niên phải chuẩn bị làm người chủ nước nhà. Muốn thế phải ra sức học tập chính trị, kỹ thuật, văn hóa, trước hết*

¹²Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 11, tr.399

phải rèn luyện và thấm nhuần tư tưởng xã hội chủ nghĩa, gột rửa cá nhân chủ nghĩa". Thanh niên phải luôn đề phòng, để tránh không rơi vào "*chủ nghĩa cá nhân*"; "*chủ nghĩa cá nhân*" sẽ đẻ ra hàng trăm thứ bệnh nguy hiểm, như: quan liêu, mệnh lệnh, bè phái, chủ quan, tham ô, lãng phí, tham danh, trục lợi, thích địa vị, quyền hành, coi thường tập thể, tự cao tự đại, độc đoán chuyên quyền. Đó "*là một thứ rất gian xảo, xảo quyết; nó khéo dỗ dành người ta đi xuống dốc*". Tự chung lại, theo tư tưởng của Người, đạo đức cách mạng của thanh niên được thể hiện ở các chuẩn mực khái quát sau: "*Trung với nước, hiếu với dân; Yêu thương con người, sống có nghĩa, có tình; Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; Tinh thần quốc tế trong sáng*". Các chuẩn mực đạo đức trên có mối quan hệ biện chứng, tác động lẫn nhau trong suốt quá trình rèn luyện của mỗi thanh niên. Yêu cầu khách quan đòi hỏi mọi thanh niên phải tu dưỡng, rèn luyện toàn diện các chuẩn mực đạo đức cách mạng, không được coi nhẹ chuẩn mực nào.

Từ nhiều năm qua, để cụ thể hóa các chủ trương của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước trong công tác chăm lo, bồi dưỡng lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thanh niên, Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh đã triển khai nhiều văn bản chỉ đạo với nhiều nhóm giải pháp đồng bộ và toàn diện. Trong đó, việc xây dựng các tiêu chí, chuẩn mực đạo đức của thanh niên Việt Nam thời kỳ mới được đặc biệt quan tâm. Năm 2013, Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh đã triển khai Cuộc vận động "*Xây dựng giá trị hình mẫu thanh niên Việt Nam thời kỳ mới*" với 03 tiêu chí nền tảng: "*Tâm trong - Trí sáng - Hoài bão lớn*" và được cụ thể hóa thành 12 tiêu chí cụ thể theo Kế hoạch số 131-KH/TWĐTN-BTG ngày 28/12/2018 của Ban Thường vụ Trung ương Đoàn khóa XI, đó là: (1) *Có lý tưởng cách mạng*, (2) *Bản lĩnh vững vàng*, (3) *Giàu lòng yêu nước*, (4) *Đạo đức trong sáng*, (5) *Lối sống văn hóa*, (6) *Tuân thủ pháp luật*, (7) *Tiên phong hành động*, (8) *Sáng tạo không ngừng*, (9) *Học tập liên tục*, (10) *Có sức khỏe tốt*, (11) *Kỹ năng phù hợp*, (12) *Khát vọng vươn lên*.

Như vậy, nội dung đạo đức bao trùm để thanh niên Việt Nam tu dưỡng, rèn luyện trong giai đoạn hiện nay chính là "*Tâm trong - Trí sáng - Hoài bão lớn*", trong đó, "*Tâm trong*" được xác định là căn bản trong rèn luyện, tu dưỡng đạo đức của thanh niên. "*Tâm trong*" là nói đến nhân cách, bản lĩnh chính trị. Người thanh niên có "*Tâm trong*" được biểu hiện ở 10 điểm căn bản như sau:

- Có tinh thần yêu nước, sẵn sàng cống hiến, hy sinh vì sự phát triển phồn thịnh của đất nước, vì hạnh phúc của nhân dân.

- Luôn vững niềm tin, sắt son với mục tiêu độc lập dân tộc, gắn liền với chủ nghĩa xã hội mà Đảng, Bác Hồ và Nhân dân ta đã lựa chọn.

- Sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật.

- Luôn có nhận thức và thái độ chính trị đúng đắn, quan tâm đến các vấn đề chính trị, kinh tế, xã hội của đất nước.

- Luôn hướng tới những giá trị nhân văn cao cả trong cuộc sống, rèn luyện cho mình lối sống trong sạch, giản dị, lương thiện, thủy chung, biết thương yêu, chia sẻ, kính trên, nhường dưới.

- Luôn sống hướng thiện, ham học hỏi, ham hiểu biết, sống có nghĩa, có tình; không tham lam, kiêu ngạo, chạy theo danh lợi.
- Trung thực, dũng cảm, trách nhiệm, nói đi đôi với làm.
- Khi tiếp xúc, làm việc với nhân dân và thanh thiếu nhi phải câu thị và chuẩn mực.
- Có tinh thần quốc tế trong sáng, cao cả.
- Tích cực đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân; phê phán những thói hư, tật xấu; thường xuyên tự phê bình và phê bình... để giúp đỡ nhau cùng tiến bộ.

Nhận diện rõ những nội hàm đạo đức nêu trên, gắn với việc học tập và làm theo tấm gương mẫu mực về tu dưỡng đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh, nhất là quan điểm của Người về “*Cần - Kiệm - Liêm - Chính - Chí công vô tư*” giúp mỗi thanh niên Việt Nam xác định được mục tiêu, khung giá trị đạo đức mà mình cần hướng tới, từ đó có kế hoạch, phương pháp và cách thức rèn luyện, tu dưỡng phù hợp.

2. Thanh niên nhận thức rõ tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cần được tiến hành thường xuyên, liên tục, suốt cả cuộc đời

Trong tình hình hiện nay, do tác động của toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế và mặt trái của kinh tế thị trường, còn một bộ phận thanh niên đang mải mê theo đuổi những giá trị vật chất thấp kém, tầm thường mà quên đi trách nhiệm, nghĩa vụ lớn lao của mình đối với Tổ quốc, với non sông đất nước. Thói quen đua đòi, hưởng thụ, chạy theo những thói hư tật xấu, những tệ nạn xã hội và cả “*những tấm gương xấu*”; sa vào lối sống ảo, cuồng thần tượng; sống thiếu lý tưởng, không có niềm tin, không có sự định hướng một cách đúng đắn. Vì vậy, việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức theo tư tưởng Hồ Chí Minh là hết sức cần thiết và quan trọng, đòi hỏi thanh niên luôn phải đấu tranh, rèn luyện đạo đức bền bỉ, hàng ngày.

Mặt khác, đạo đức cách mạng không phải là cái có sẵn, không phải từ trên trời rơi xuống, mà là kết quả của sự đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày của mỗi người. Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “*Đường đời là một chiếc thang không có nấc chót; học tập là một quyển vở không có trang cuối cùng*”. Bác Hồ đặt ra yêu cầu “*Thanh niên phải luôn luôn rèn luyện đạo đức cách mạng*”¹³. Nghĩa là mỗi đoàn viên, thanh niên phải tự giác rèn luyện, không ngừng học tập nâng cao trình độ, gương mẫu xung phong trong mọi công việc. Đoàn viên, thanh niên - những người đang trong quá trình tích lũy tri thức và hình thành nhân cách, thì tự tu dưỡng, rèn luyện của mỗi người “*phải được tiến hành thường xuyên như đánh răng, rửa mặt hàng ngày*”.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cao tính tự giác trong tự học tập, tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của thanh niên. Theo Người, phẩm chất đạo đức là giá trị riêng có của từng người, không thể vay mượn, càng không phải chỉ là những lời nói cửa miệng về đạo đức. Vì vậy, thanh niên nhận thức được sự cần thiết xây dựng tinh

¹³Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 13, tr.471

thần tự giác trong tự học tập, tự dưỡng, rèn luyện đạo đức thường xuyên, liên tục là biện pháp quan trọng giúp họ nhanh chóng tiến bộ, trưởng thành. Việc tự tu dưỡng của thanh niên là hoạt động tự giác, tích cực của mỗi thanh niên hướng vào nhận thức và hoàn thiện những phẩm chất của bản thân mình phù hợp với chuẩn mực đạo đức cách mạng. Đây là hoạt động tự kiểm tra, đánh giá, tự thẩm định và điều chỉnh hành vi đạo đức để hình thành những hành vi đạo đức tích cực cũng như những phẩm chất nhân cách cần phải có ở mỗi thanh niên.

Hoạt động tự học tập, bồi dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng mang tính chủ thể rất cao của mỗi thanh niên. Do đó, thanh niên cần hình thành nhu cầu hoàn thiện bản thân và thường xuyên bồi dưỡng năng lực tự tu dưỡng, tự rèn luyện đạo đức cách mạng. Khi thanh niên thường xuyên tự rèn luyện, tu dưỡng đạo đức và tạo ra được nhu cầu tự thân thì thanh niên sẽ có tính tự giác rất cao trong việc học tập và làm theo tư tưởng, tấm gương đạo đức và phong cách Hồ Chí Minh.

Yêu cầu của tính tự giác tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của thanh niên theo tư tưởng, tấm gương đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh là sự tích cực phấn đấu vươn lên không ngừng để hoàn thiện phẩm chất đạo đức cách mạng của mình. Để thực hiện thanh niên phải có lý tưởng sống vì Tổ quốc, vì nhân dân; kiên quyết vượt qua mọi khó khăn thử thách, luôn xung phong, gương mẫu trong mọi công việc, hoàn thành mọi nhiệm vụ, thực hiện khẩu hiệu: *“Đâu cần thanh niên có, đâu khó có thanh niên”*¹⁴; và: *“Đâu Đảng cần thì thanh niên có, việc gì khó thì thanh niên làm”*¹⁵. Hồ Chí Minh căn dặn, mỗi người thanh niên phải luôn suy nghĩ về nhiệm vụ của mình trước Tổ quốc, trước nhân dân: *“Nhiệm vụ của thanh niên không phải là hỏi nước nhà đã cho mình những gì. Mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà? Mình phải làm thế nào cho ích lợi nước nhà nhiều hơn? Mình đã vì lợi ích nước nhà mà hy sinh phấn đấu chừng nào?”*¹⁶. Mỗi thanh niên phải xác định rõ trách nhiệm trước Tổ quốc và nhân dân, sống có lý tưởng, có hoài bão, khát khao vươn tới cái mới, cái tiến bộ. Bản thân mỗi người tự giác rèn luyện, biết tự kiểm chế, biết vượt qua những cám dỗ và tiêu cực xã hội, những biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân, ích kỷ, thực dụng, lợi mình hại người. Thanh niên cần phải tự tin vào chính mình, giữ vững niềm tin trong cuộc sống, vào các giá trị chân, thiện, mỹ; vượt qua mọi khó khăn gian khổ như Hồ Chí Minh đã dạy: *“gian nan rèn luyện mới thành công”*¹⁷.

Mỗi thanh niên phải luôn có tinh thần cầu thị, luôn nghiêm khắc trong tự phê bình, tích cực sửa chữa những sai lầm, khuyết điểm của mình. Sự cầu thị của thanh niên cần biểu hiện ở thái độ nghiêm túc lắng nghe ý kiến của bạn bè, đồng chí, anh em, của tập thể, cơ quan, đơn vị... về bản thân mình để kịp thời điều chỉnh hành vi của mình cho phù hợp. Thanh niên phải luôn tích cực, chủ động trong kiểm tra nhận thức thái độ, hành vi hàng ngày của mình trên cơ sở của tự phê bình để thấy rõ được những ưu, khuyết điểm so với chuẩn mực đạo

¹⁴Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 12, tr.613

¹⁵Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 13, tr.106

¹⁶Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 9, tr.265

¹⁷ Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, tập 3, tr.382

đức cách mạng; ý chí phấn đấu vươn lên, phát huy ưu điểm, sửa chữa khuyết điểm để không ngừng hoàn thiện mình. Có như vậy, việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức của thanh niên theo tư tưởng, tấm gương đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh mới đạt được mục tiêu đề ra.

3. Mỗi đoàn viên, thanh niên gắn việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức với thực tiễn hoạt động học tập, lao động, công tác, trong các mối quan hệ của bản thân

Việc tự tu dưỡng, rèn luyện đạo đức đòi hỏi thanh niên phải biết rèn luyện mình trong thực tiễn xã hội. Thanh niên thời đại Hồ Chí Minh cần phải đắm mình trong thực tiễn, chủ động tham gia các hoạt động chính trị - xã hội do tổ chức Đoàn, Hội các cấp tổ chức; quan tâm thường xuyên đến công việc của các cấp ủy đảng, chính quyền địa phương, cơ quan, đơn vị; tránh tình trạng “*nhạt đảng, khô đoàn, xa rời chính trị*”. Thực tiễn xã hội rất phong phú và là nơi kiểm nghiệm quan điểm, lý luận và mọi hiện tượng, sự vật trong cuộc sống; là nơi con người được thử thách, được rèn luyện nhiều mặt. Chỉ có qua thực tiễn thanh niên mới có thể từng bước bồi đắp được nhận thức của mình về các vấn đề chính trị, đạo đức mà mình đã được học, qua đó củng cố, nâng cao nhận thức.

Thực tiễn tu dưỡng, rèn luyện của thanh niên là thực tiễn trong học tập, lao động, công tác và được thể hiện trong ba mối quan hệ đối với mình, đối với việc và đối với người:

- *Đối với mình*: Mỗi thanh niên xây dựng cho mình tinh thần yêu nước, tư tưởng trung với nước, hiếu với dân, thương dân, hết lòng phục vụ để được dân tin yêu, quý mến, để trở thành những người có phẩm chất cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư.

- *Đối với người, cụ thể là quan hệ với cấp trên và cấp dưới*: “*Chớ nịnh hót người trên, chớ xem khinh người dưới. Thái độ phải chân thành, khiêm tốn, phải thật thà, đoàn kết. Phải học người và giúp người tiến tới*”. Đặc biệt, trong quan hệ với nhân dân phải hết sức chú ý. Hồ Chí Minh nói: “*Việc gì có lợi cho dân phải hết sức làm, việc gì có hại cho dân phải hết sức tránh*”.

- *Đối với việc*: Để việc công lên trên, lên trước việc tư, việc nhà. Đã phụ trách việc gì thì quyết làm cho được, cho đến nơi, đến chốn, không sợ khó khăn, nguy hiểm, việc thiện thì dù nhỏ mấy cũng làm, việc ác thì dù nhỏ mấy cũng tránh. Mỗi ngày cố làm một việc có lợi cho nước, cho dân. Với việc: “*khi làm bất cứ việc gì cũng đừng nghĩ đến mình trước, khi hưởng thụ thì mình nên đi sau*”, “*phải lo trước thiên hạ, vui sau thiên hạ*”.

Việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng cần được thanh niên thực hiện với nhiều hình thức, phương thức khác nhau, trong đó việc chủ động tham gia các phong trào hành động cách mạng của các cấp bộ đoàn, hội đang triển khai theo từng nhóm đối tượng có vai trò hết sức quan trọng, vừa giúp cho thanh niên hoàn thiện được những phẩm chất đạo đức chung của thanh niên Việt Nam, vừa xây dựng được những đặc trưng đạo đức riêng có của mình. Cụ thể:

- Đối với thanh niên học sinh, sinh viên phải chú trọng sự tự giác tu dưỡng, rèn luyện thông qua hoạt động thực tiễn trên ghế nhà trường, gia đình và cộng đồng xã hội. Thông qua hoạt động thực tiễn, thanh niên là học sinh, sinh viên tự nhận thức được cái hay, cái tốt, cái thiện cũng như cái chưa tốt, cái xấu, cái ác của mình để khắc phục. Từ đó, mà sống có lý tưởng, thấy rõ được mục đích, ý nghĩa cao đẹp của cuộc sống; đem tài năng, trí tuệ của mình để phục vụ cho bản thân và cho xã hội. Đồng thời, thanh niên là học sinh, sinh viên chú trọng bồi dưỡng tình cảm yêu thương con người, phải luôn xác định đây là một trong những chuẩn mực đạo đức cao đẹp của người cách mạng, của con người có nhân cách tốt, có đạo đức.

+ Thanh niên học sinh trung học phổ thông học tập, rèn luyện để có tri thức phổ thông, có kỹ năng thực hành xã hội, có kiến thức pháp luật; tích cực phấn đấu đạt danh hiệu “*Học sinh 3 tốt*”. Thanh niên học sinh các trường trung học chuyên nghiệp và dạy nghề rèn luyện thái độ nghề nghiệp, rèn luyện tác phong công nghiệp, rèn luyện kỷ luật lao động; phấn đấu đạt danh hiệu “*Học sinh 3 rèn luyện*”.

+ Thanh niên sinh viên tu dưỡng, rèn luyện đạo đức tốt, học tập tốt, thể lực tốt, tình nguyện tốt, hội nhập tốt; phấn đấu đạt danh hiệu “*Sinh viên 5 tốt*”. Từ sống có lý tưởng, có tình thương yêu con người sẽ dẫn đến những hành động tích cực, thiết thực cho bản thân, cho mọi người, cho xã hội, đó cũng chính là đích đến để mỗi thanh niên sinh viên, học sinh luôn có “*Tâm trong, trí sáng, hoài bão lớn*”.

- Đối với thanh niên công chức, viên chức, thực tiễn là hoạt động mang tính quyền lực nhà nước (hoạt động gắn với nhà nước hoặc nhân danh nhà nước) do các công chức, viên chức nhà nước tiến hành theo quy định của pháp luật nhằm thực hiện các chức năng, nhiệm vụ của nhà nước, phục vụ lợi ích nhà nước và xã hội. Vì vậy, thanh niên công chức, viên chức cần phải thường xuyên tu dưỡng đạo đức công vụ, giỏi chuyên môn, nghiệp vụ, tận tụy, cầu thị, sáng tạo. Tích cực đấu tranh chống tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí, sách nhiễu, có thái độ hách dịch, cửa quyền, cách cư xử vô cảm khi giải quyết công việc với người dân. Tiếp tục triển khai phong trào “*Ba trách nhiệm*” trong cán bộ, công chức; góp phần tạo môi trường để cán bộ, công chức, viên chức trẻ tự giác rèn luyện đạo đức nghề nghiệp, phấn đấu học tập, nâng cao trình độ văn hóa, chuyên môn, nghiệp vụ, đáp ứng ngày càng tốt hơn yêu cầu công tác trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập kinh tế quốc tế; đồng thời phát huy vai trò của tổ chức Đoàn trong xây dựng lớp cán bộ, công chức, viên chức trẻ yêu nước, nhiệt tình, trách nhiệm, năng động sáng tạo.

- Đối với thanh niên trên địa bàn dân cư và thanh niên công nhân cần có tinh thần vượt khó, cần cù; sáng tạo, dám nghĩ, dám làm; sản xuất, kinh doanh giỏi; tự tin, cầu thị; vì cộng đồng; đóng góp cho sự phát triển kinh tế - xã hội, an ninh quốc phòng địa phương, doanh nghiệp.

- Đối với thanh niên trong lực lượng vũ trang, phải thường xuyên, tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng mọi lúc mọi nơi, gắn với thực tiễn huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu, học tập và công tác hàng ngày. Trước sự tuyên

truyền, kích động chống phá quyết liệt của các thế lực thù địch, sự tác động của mặt trái kinh tế thị trường, đòi hỏi thanh niên trong lực lượng vũ trang phải nghiêm túc, tự giác tu dưỡng rèn luyện đạo đức, trung thành, kỷ luật, đoàn kết; dũng cảm, xung kích, tình nguyện; trí tuệ, sáng tạo để xứng đáng với phẩm chất “*Bộ đội cụ Hồ*”; phẩm chất của người chiến sỹ công an nhân dân “*Vì nước quên thân - Vì dân phục vụ*”.

Năm 2020, là năm có rất nhiều dấu mốc và sự kiện lịch sử quan trọng của Đảng, đất nước và tổ chức Đoàn, mỗi thanh niên cần không ngừng tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng, vững vàng niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng, tích cực tham gia thực hiện chủ đề công tác năm: “*Tuổi trẻ Việt Nam tự hào tiến bước dưới cờ Đảng*” với 04 đợt hoạt động cao điểm kỷ niệm 90 năm thành lập Đảng với chủ đề “*Tuổi trẻ Việt Nam sắt son niềm tin với Đảng*” (từ đầu năm đến hết 03/02); kỷ niệm 45 năm Ngày giải phóng miền Nam thống nhất đất nước và 130 năm Ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh với chủ đề “*Tự hào Tuổi trẻ thế hệ Bác Hồ*” (từ tháng 3 - 19/5); kỷ niệm 75 năm Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh 2/9 với chủ đề “*Tự hào Việt Nam*” (từ tháng 6 tới 2/9) và chào mừng Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII chủ đề “*Tuổi trẻ Việt Nam tự hào tiến bước dưới cờ Đảng*” (tháng 10 đến hết năm 2020 và sang tháng 01/2021); chủ động tham gia đóng góp ý kiến vào dự thảo văn kiện đại hội đảng các cấp và dự thảo Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII; tăng cường tham gia đấu tranh bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, tư tưởng Hồ Chí Minh, nhất là cuộc đấu tranh trên không gian mạng; tích cực thực hiện các tin, bài phản bác lại các luận điểm xuyên tạc của các thế lực thù địch; phấn đấu “*mỗi đoàn viên mỗi ngày chia sẻ một tin tốt, mỗi tuần một câu chuyện đẹp trên mạng xã hội*”.

Để thực hiện được mong ước của Bác Hồ kính yêu và kỳ vọng, quan tâm, chăm lo của Đảng, nhân dân và toàn xã hội đã dành cho thanh niên, mỗi thanh niên Việt Nam phải luôn không ngừng học tập, rèn luyện và tu dưỡng đạo đức cách mạng, luôn “*Dưỡng tâm trong - Rèn trí sáng - Xây hoài bão lớn*”, góp phần cùng toàn Đảng, toàn dân và toàn quân giữ vững các thành quả cách mạng, thực hiện bằng được mục tiêu cao cả: xây dựng đất nước ta ngày càng giàu mạnh, nhân dân ta ngày càng hạnh phúc, sánh vai với các cường quốc năm châu, như Bác Hồ hằng mong muốn.
